

A teljesség torzója

Jánosi András verseinek posztumusz kötete

Élt Pomázon egy rendkívüli tehetségű, reneszánsz alkatú művész – festő, grafikus, szobrász, regényíró, költő –, akinek a szíve 59 éves korában, 2007-ben megszakadt. Mindig és mindenben teljességre törő alkotó volt, korai halála azonban megakadályozta, hogy beváltsa, vagy legalább megközelítse az álmodott teljességet. Összegyűjtött verseinek posztumusz kötete ugyan törleszt valamit ebből az elmaradt lehetőségéből, mégis inkább arra utal, mivé lehetett volna költőként is, ha hosszabb földi lét adatik meg neki. De így is, félbe maradt pályájú versíróként is megmutatkozik erőteljes költői karaktere: biztos kézzel vitt lírai realizmusa, versvilágának konkrétsága, az értéktudatosság és az önmagában tovább éltetett hagyományfolytonosság. Az egyik ilyen hagyomány éppen annak a tudatosítása, hogy a költészetnek igenis öröklött hivatása van: hivatása kimondani a valóságot, és világjobbítóként, embernemesítőként irányt mutatni egy tisztább, jobb jövő felé. Ilyen értelemben költészetének egyik alapmotívuma, hogy a vers a boldogság elérésének egyik eszköze: „Mondom a verset, száll a dal, / keserű sorsot betakar. / Felszarít könnyeket, / gyermekeket ölbe tesz. / Szíveket szólít. Jó nekünk, Istenem!” (*Mondom a verset*). A költő szinte szófogadó gyermekként függeszti szemét a Jóistenre: „Nekem azt mondta az Isten: legyél jó, fiam! / És én szófogadó vagyok” (*Felirataim*). Egész élete így, a rendelt hivatás betöltésével telt.

Jánosi András – mint minden igazi költő – az egész teremtett világot kívánta versbe szőni, de a teljesség ígérete nem akadályozta meg abban, hogy a lényegre és a részletekre egyszerre figyeljen. A lényeg pedig számára a szépség vágya és a szépséggel eltelt ember öröme volt. Erzelemlököt, a fáradságos küzdelmet a nehéz munkát követő győzelem boldogsága, a köznapi ember egyszerű jósága és a mindenen fölüllemelkedő szeretet ereje határozta meg. Rövidebben, az a visszahozhatatlan és megismételhetetlen pillanat, amit a kötet címe is jelez: a boldogság nagyszerű pillanatának tudatosítsa, megbecsülése. Ez a fennkölt téma – ugyancsak igazi költőhöz méltóan – nála sosem fellengzősen jutott kifejezésre, hanem mindig konkrétan, még akkor is, ha számos verse fohászra emlékeztet. Ahogyan például a *Levél a Jóistenhez* című vallomásában szinte kisgyermekként fogalmazott: megköszöni a vesszözést, megköszöni a jutalmazást is, és csak egyet kér, hogy mindig szerethesse Teremtőjét, és ezt a végtelen gazdagságú érzését szétoszthassa embertársai között. Jánosi András imádságai – spirituális mondandójuk mellett is

– mindig konkrétak, személyesek és közvetlenül lélekhez szólók, szóljon bár az imádság *van Goghhoz, Szent Ferenchez* vagy a feszületen függő *Isteni Gyermekhez*. Maga esendő földi emberként emelte tekintetét az égre, aztán itt a földön hordozta körbe figyelő tekintetét, hogy fölmérje a múltat és a jelent, az országot és a világot, a hozzá közeli és a távolabbi életet, sok-sok nagyon is profán és aktuális témát találva. Idézte az '56-os mártírok emlékezetét (*A 301-esben tapogatózva*), észrevette az emberi hamisságokat (*Akárhogya sírtál*) vagy épp a gyermeknemzés misztériumát ábrázolta (*Antigenesis*). Számos versében – hiszen reneszánsz alkatú verselőről beszélünk! – kulturális motívumokra hivatkozott, azokból indult ki: szólította a színészkirályt, Latinovits Zoltánt (*Hazulról, haza*), megemlékezett a klasszikusokról, Egressy Béniről és Juhász Gyuláról (*Egressy Béni fohásza; Juhász Gyulának*). Jánosi András lírai realizmusa, erős értékeltví elkötelezettsége szinte predesztinálta, hogy közéleti kérdésekben is megszólaljon, így sok darabja sorolható az úgynevezett képviselői líra műfajába. Közéleti tárgyú verseinek közös vonása a haza üdvéért való aggodalom, a nemzet sorsának féltő figyelése és a jobbító szándékú bírálat attitűdje (*Cirkusz ország; Határtalan hazám; Milyen egy ország; Magyarul európai*).

Jánosi András költészete a tiszta emberség moralitásából fogant, amelynek sarokpontjai: a kikezdhethetetlen erkölcsi tartás, az eltökélt hazaszeretet, a gyöngék és elesettek iránti irgalom és empátia, a föltétlen istenhit, a természet és a művészet szépségeinek dicsérete, végső levezetésében: a sokszor kiismerhetetlenül kusza világban élő ember tisztaság- és szépségvágya. „Sorsunk homokjában alig észrevehető / porcsík csupán a helyes ösvény” (*Gerjesztett utak*) – éles szemmel, elkötelezett figyelemmel követte ezt az alig látható porcsíkot, és folyton ügyelt arra, le ne térjen róla. Azt is tudta, emberi értelemben milyen nehéz követni a kijelölt utat. Ezért empátiával, szolidaritással és szeretettel beszélt a tévelygőkről is, az elesettekről, a megfáradtakról, az elfásultakról és az elfeledett emberekről, akik valahol valamikor letértek az ösvényről. És nem is ő lett volna, ha nem akarta volna egymaga jóvátenni generációk mulasztásait, vétkeiket (*Létünk mentése; A szürkék hegedőse; Koldus szeretet*). Volt gondja az emberi gyöngeségekre, hibákra (*Homokozó*), és ahogyan a maga küzdelmeit is megvívta testi bajaival, egyre több figyelmet fordított élete múlására, a leselkedő halál veszedelmére (*Gyógyultan távozni; Vigasz a holtaknak; Temető*).

Ahogyan a maga életével megszemélyesítette a teljességre törekvést, úgy költészetének sumója is az lehet: versekkel megfogalmazni a létezés egészét, versekbe foglalni az emberi mindenséget. Egész költői glóbusza a jóság és a szépség

tengelye körül forgott, miközben legerőteljesebb motívumai a racionális észjárás, a moralitás parancsa és a szeretet hatalma volt. Verselése ebből adódóan erősen gondolati töltésű, egyszerre konkrét és fogalmi, ám a konkrétumok mögül mindig fölsejlik a visszafogott, szemérmes érzelmesség. Jánosi érzelmei nem kiáradók, de inspirálók és lendületet adnak a konkrét vagy fogalmi versbeszédnek. E visszafogott érzelem egyfajta lelki fedezet arra nézve, hogy a költő csakis a valóságnak a maga bensejében kialakult képét adja vissza, és pedig abszolút hitelesen. Verseiben ritkán jutott önálló szerep az érzelemnek, az csak a valóság átéltségének hitelesítője; annak jele, hogy a lírai szubjektum a maga érzékeny receptoraival csakugyan magába itta a valóság képét, és úgy sugározza vissza, hogy közben önmaga lelki gazdagságát is hozzáadja.

Versbeszéde – a vers hivatásáról vallott fölfogásának megfelelően – kimondó, megnevező, de alig-alig képszerű. A költő a vers emberjobbitó, léleknevesítő, pedagógiai hivatásához illőn szól, ám sosem prelegált vagy szónokolt. A versglóbusz sajátos műfaji viszonyai között meggyőzni akart; retorikája ennek megfelelően a meggyőzést, a példaadást szolgálta. Mintha valamennyi darabja eszméltető, fölismertető hatású volna, ezért versmondatai között igen sok a kérdő, az óhajtó és a fölszólító mondat, miközben szövege igazán sosem szárnyal föl, rendre a földi dolgok, az emberi hivatások szintjén marad: „Nekünk mindig fontosabb volt / szikrányi létünk fölmentése, mint tetteink / múltónak hitt, csöpp földrengése” (*Létünk mentése*).

Formai tekintetben legtöbb darabja belső ritmusú, gondolati dinamikájú, a motívumok által lüktetésbe hozott szabad vers, amelyben a tartalmi és a formai elemek együttes rezgése hozott létre izgalmas ritmust. Rövidebb darabjaiban azonban szívesen alkalmazta a magyaros, ütemező alakzatot: „Neked is sűg, nekem is sűg / ez a földi élet, / akármilyen gondolat jó / én már sose félek. (...) // Megvan most már minden szavam / fűre, fára, lányra, / elvilágít szembogaram / sötét éjszakába” (*Ezredvégi nóta*).

Kétségtelen, nagy öröm, hogy legalább születésének 70. évfordulójára, a maga grafikáival illusztrálva megjelenhettek János András versei, ám annál szomorúbb, hogy ez a hetvenegyhány vers csupán, – ámbár sokatmondó – jelzés, mivé lehetett volna, ha hosszabb földi alkotói pálya adatik meg neki. De így is, a félbe-szerbe maradt költői életmű is példázatos abban az értelemben, ahogyan a maga hivatásáról szól: „Szolgának születtem, nehéz szolgálatra: / gyógyírt adni bánatra, / s hinni tanítani a hitelent” (*Ébredés*).

(Jánosi András: *Vedd észre, hogy épp most vagy boldog. Versek. Budapest, Hungarovox Kiadó, 2018. 134 p.*)

Wernke Bernát

maró lobogatként

...bármily rettenet fedi is, e
betörő feketébe fellegülő
júniusi eget, ...Péterből buggyan
bársonyos zuhatagba, az epedő
pattanat, hogy 29-én – mutasson
dicsó körképet – mosolyogtatva, a
már érett gabona (e sok alkalmi
forratag, az őszi árpát, már magtárba
hajtotta, pazarban) ...hisz a mai nap
mámoríthatta, maró lobogatként,
gazdát, s lovat – akkortájt aratásra...
most géppel kelnek hozzá, sokkal
kevesebben, a kényelmesedettek... de
nekünk tükröződik, ezer éves
történelmünk... bár így lenne, mindenkiben...
...kik elfelejtik, seregülő újra torkulóba,
a most Péter léptette, magasztos perceinket,
fel-felidézve, az
érkező napok,
sűrűjébe...

*Esztergom, 2018. esztendő június
havának huszonkilencedik napján*

vízi rengetegben

...végre,
partra ért húsége, a
fecsegő hullámok örök létét,
türelméből
számúzve...
meglehet, hogy ez már, új élte, a
szárazföldi köpönyegével
fedetten... s a
kutakba rekedt hevek, mik kísérnek, e
vízi rengetegbe, megintbe köröződnek
reménytelen... s hintegetük marad, a
visszatért fakult foltjaiba
hullatva... s majd
akkorra, mikor a hajó megint ugratagaiba
kap, a lombozódó taréjokban, s telt zörejek
viszik, a szokott zúgó kergetegekbe, lég
szelével, most már pihentetve, a földön
sokat látott, érzett, szemeiben, a történeteket
visszapergetve, ide a kietlenséget lehelt,
nedves végtelenben...